

DR. BOKÁNYI PÉTER

Kőszeg és vonzáskörzetének közművelődési koncepciójáról

Kőszeg és kistérsége tizenöt településével kulturális szempontból meglehetősen heterogén területnek mondható. A történelmi múlt, a hagyományok kínálta lehetőségek és azok kihasználása, kihasználtsága eltérő a kistérségen belül, az egyes települések, mikrotérségek különböző mértékben hajtottak végre kulturális fejlesztéseket, sőt a célok is eltérőek voltak. Kőszeg és a Kőszeghegyalja kulturális fejlesztései elsősorban az idegenforgalom céljait szolgálták, a jelentős horvát és német nemzetiséggel rendelkező települések inkább a nemzetiségi hagyományok megőrzését tartották elsődlegesnek kezdeményezéseik során, másutt a vallási hagyomány vagy a népi hagyomány volt az irányadó. Eltérőek a települések lehetőségei, s ebből adódóan a közművelődés céljai is. Amíg a jobb anyagi lehetőségekkel rendelkező települések kulturális programjaikkal az idegenforgalom felé igyekeznek nyitni, addig más, kevésbé szerencsés kistépüléseknek a legszükségesebb közművelődési, kulturális programok megszervezése is nehézséget okoz a megfelelő, vagy éppen minimális infrastruktúra hiányában.

Tanulmányunk célja az volt, hogy a fentiekben vázolt törvényszerű és természetes heterogenitás figyelembe vételével, ugyanakkor mégis a kistérség egészét szem előtt tartva fogalmazza meg azokat a stratégiai célokat, amelyek iránymutatóként szolgálhatnak a jövő közművelődési fejlesztéseit illetően. Olyan stratégiai célok kijelölését tartottuk fontosnak, amelyek az eltérő adottságok és lehetőségek között képesek irányítani a kistérségi kulturális életet – sőt, amelyek segítik azt, hogy a kistérség kulturális sokszínűsége, a maga sokféleségében egységgé váljon a kulturális fejlesztés folyamatában.

A kulturális fejlesztés központjában mindig az ember és annak kisebb-nagyobb közösségei állnak. A kultúrát az egyes ember és a közösségek teremtik, használják és adják tovább: a mindenkori jelen dönt afelől, hogy mi az, amit kultúraként fogad el a múltból, és mit tart érdemesnek a továbbadásra a jövő számára – ami aztán egykor jelenné válva elvégzi a maga hagyományértelmező, kultúraértelmező munkáját. Tanulmányunkban a célok megfogalmazása során fentieket hangsúlyosan tartottuk irányadónak a célok megfogalmazásában: a

mindenkori jelen idő felelősségét a kultúra- és hagyományválasztás, kultúra- és hagyományértelmezés tekintetében.

Napjaink önkormányzati gyakorlatában a kultúra, a kulturális fejlesztés feladata gyakorta szorul háttérbe, gyakorta rendelődik alá a mindennapi, praktikus feladatoknak, mintegy mellékes, nem egyszer fölöslegesnek tűnő kiadásként. A mindennapok gyakorlata hajlamos arra, hogy megfeleldkezzen a kultúra teremtő erejéről: arról, hogy a kultúra, a kulturális hagyományok ápolása közösségi produktum, vagyis a kultúra közösséget teremt, ápol és erősít. Az erős közösség pedig a hétköznapi, a gyakorlati kérdések megoldásában is hatékonyabb, ezért tanulmányunkat annak a meggyőződésnek a jegyében készítettük, hogy a kulturális fejlesztés egyben közösségfejlesztést jelent, a közösség pedig alapvető feltetele minden egyéb települési, kistérségi fejlesztésnek, továbblépésnek.

A stratégiai célok megfogalmazását dolgozatunkban helyzetfelmérés előzi meg. Ez kulturális értékleltáron alapul, vagyis számba vettük az épített örökséget, a hagyományokat, azt az örökséget, amellyel a települések és a kistérség kulturális szempontból gazdálkodhatnak. Ezt követte a jelen vizsgálata: a települések vezetőit kérdeztük adatlapok kitöltése és személyes interjúk során a település kulturális életének jelenéről, arról, hogy milyenek az egyes települések lehetőségei az örökség kihasználása, felhasználása terén, illetve, hogy mennyire jellemzi az egyes településeket az ilyen értelmű kulturális aktivitás. A helyzetfeltárás nyomán kirajzolódó problémák voltak a stratégiai célok megfogalmazásának elindítói, s erre épültek rá a jelen problémáira választ adó, ugyanakkor azokon túlmutató, a fentiekben vázoltak mentén megfogalmazott célok, amelyeknek alapvető célja: Köszeg és térsége sokszínűségének figyelembe vételével, a jelen kultúráválasztása felelősségének tudatában az egyes ember és közösségei érdekeinek szem előtt tartásával a közösséggel együtt végzendő és a közösségért végrehajtandó kulturális fejlesztés.

A tanulmány négy stratégiai célt fogalmaz meg:

A térség kulturális sokszínűségének megőrzése és bemutatása

A térségi identitás erősítése

A kultúra gazdasági szerepének erősítése

A térségen belüli és kívüli információáramlás, kommunikáció javítása, kiépítése.

E négy cél megfogalmazását a települési vezetőkkel való egyeztetés tette lehetővé, s a célok nyomán meghatározott alprogramok projektjavaslatai közül a települési vezetők valamint a Kulturális Kerekasztal tagjai választják ki azokat, amelyeket kidolgozandónak, rövidebb távon megvalósíthatónak tartanak.

A koncepció tehát közösségi termék – legalábbis abban az értelemben, hogy a kistérség kulturális életének problémáira, nehézségeire keresi a választ. Vagyis a problémák valóban közösségi szinten fogalmazódtak meg, a válaszlehetőségek keresésében kevésbé működött/működik az együtt. Az eltérő adottságokkal rendelkező települések vezetői, a kulturális életben érintett más szereplők (intézmények, művészeti csoportok, civil szervezetek) indítékai nagyon eltérőek a kistérségen belül, így nehéz megtalálni azokat a konkrét szempontokat, amelyek közös célokká válva szolgálhatják a kistérség kulturális életét.